

Wezîrê Tirkan Ferman da: Ma Zazakî Kurdî ra Cîya Kenê!

Wezîrê perwerdeyê milî yê tirkan Umer Dîngerî konferansêkê taybetî ke hetê Unîversîteya Çewlîgî ra roja 12.12.2012 de organîze bi de va: "Emser gama ke ma derheqê zazakî de perwerde akerd, ma sey versiyonêkê kurdî fikirîyayî. Hîna rastê ey, înanê ke kitab amade kerdbi wina fikirîyaybî û ma zî pisporîya înan ra bawer kerdbi. La serra vera ma ra îtibaren gama ke ma kitabanê derse amade bikîm, neke sey versiyon yan zî lehçeyêka kurdî, ma do zazakî sey ziwanêkê cîyayî pêşkêş bikîm."

Emser gama ke Unîversîteya Artuklu ki-

tabê dursa kurdî (kurmanckî û kirdkî) û programê dursa weçinite ya ziwan û lehçeyan amade kerdbi, tede vatbi "**kelîmeya 'kurdî' lehçeyanê kurmanckî û zazakî pîya nîşan dana.**" Qestê wezîrî no yo ke serrêna tena kurmanckî ra vajê "kurdî" û kirdkî ra zî vajê "zazakî".

Îdareyê Unîversîteya Çewlîgî ke wayîrê tu xebata perwerdeyê kurdî (kirdkî û kurmanckî) nîyo, la cor ra yew projeya cêrakerdişê kurdan dîyaya ver, vano kurmanckî tena kurdî ya, zazakî yewna ziwan o. Wezîrê na dewlete zî mêmânîya şewêk de îqna beno ke zazakî ziwanêkî cîya yo!

rojnameyo kulturî yo 15 roje **NEWPEL**

16-31 Kanûne (Aralık) 2012

Hûmare: 43

Vaya / Fiyat: 1 TL

Zazayî Kurd ê, Zazakî Kurdî ya

Panelê bi nameyê "Heqê Ziwanî û Meselaya Kurdan" ke hetê baroyê Dîyarbekirî ra roja 15.12.2012 de Dîyarbekir de organîze bi de, cagirwtoxê rektorê Unîversîteya Artuklu **Prof. Qedrî Yildirimî** cewab da vateyanê wezîrê perwerdeyê Umer Dîngerî û va: "Ma wezîrê ke zazayan kurdan ra cîya nîşan dano ra randewu wazenê. Vanê, 'kamo ke vajo zazakî qolêkê kurdî yo, propagandaya rêxistine keno'. Madem wina yo, Ewliya Çelebî, Zîya Gökalp û Mistefa Kemalî zî wina vato.

Nînan hemîne zanayêne ke do rêxistine nê çîyan vajo? Ewliya Çelebî gama ke Çewlîg ra gêreno, vano ekseriyetê şarê na mintîqa ekradê zaza yê. Zazayan sey eşîrêkê kurdan qeyd keno. Tîya ra 800 serrî ra ver, Yaquî vano zewwazî eşîrêka kurdan a. Temamê roşnivîr, nuştox û zazaneyê na grûbe vanê kurdê eslî kird ê, yanî kurdê zaza yê. Wa wezîr yew sempozyumo objektif organîze bikero, her kes wa bêro tede fikrê xo vajo. Hela ma bivînim, delîlê kamî çî yê, wa vejîyo meydan."

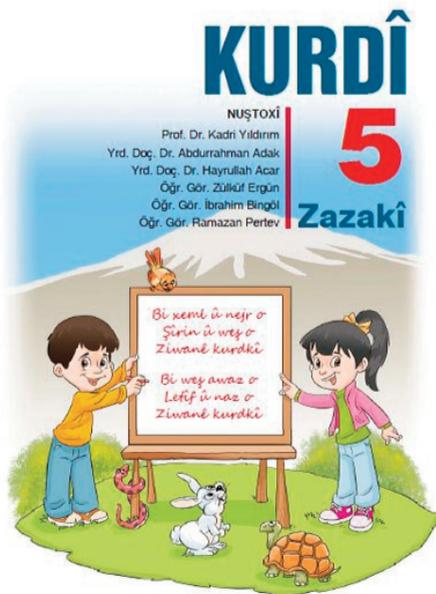
Projeyê Cêrakerdişê Kurdan Ser Nêgêno!

Dewleta tirkan reya verêne 1906 de kurdî qedexa kerde. Yanî tewr tay se serrî ra zêdeyêr o ke na dewlete estena kurdan înkâr kena. Seba ke kurdan bikero tirk, dinya de tu metod nêmendî ke ceribnayo, tetbîq kerdo...

Nê çend serranê peyênan de bi hawayêko resmî nêbo zî bi neyke apey gamî eştî û bi fekkî estena kurdan qelbul kerd. Rayîr akerd ke unîversîteyan de beşê ziwanê kurdî abibo. Heta ke tayê unîversîteyan de, mesela, Unîversîteya Çewlîgî de tu keso ke kurmanckî û zazakî ser o xebate kerda çin bo zî ancî bi hawayêko sunî ens-tîtu da akerdiş.

Dewleta tirkan wina bi fekkî kurdî qelbul kerdî labelê na rey eleyhê kurdan de yewna proje vet pîyase. Vana: "**Tena kurmanckî kurdî ya, zazakî kurdî nîya!**" Yanî manaya xo na ya: "**Tena kurmanckî kurdî ya, zazayî kurdî nîyê!**"

Dewleta tirkan bi na proje wazena miletê kurdî yewbînan ra cîya bikero. Kurdan zêf bi-

kero û bi rehetî biqurtno, mîyan ra wedaro...

Oxro ke seranserê tarîxî de zî û ewro zî "**kurd**" nameyê "kurmancan", "zazayan", "soranan", "hewramîyan" û "luran" pîya yo. "**Kurdî**" zî nameyê lehçeyanê "kurmanckî", "zazakî", "sorankî",

"hewramkî" û "lurkî" yo. Yanî eke yew lehçe bi tena sereyê xo kurdî bo, a zî "**kirdkî** (kurmanckî, zazakî, dimilkî)" ya. Çünke esas kurdê zazayî xo ra vanê "**kird**", hetê Dêrsimî de xo ra vanê "**kirmanc**", tayê vanê "**dimilî**" û tayê zî vanê "**zaza**". La sey milet ma **kurd** ê, ziwanê ma zî şaxêkê **kurdî** yo.

Ma xo wina tarîf kerdo. Rastîya ma na ya. Coka ne hedê rektorê Unîversîteya Çewlîgî û şurekaya ey o ke nêzanê bi zazakî qisey bikerê, ne zî hedê dewleta tirkan û wezîrê aye Umer Dîngerî yo ke werzo ma û ziwanê ma newe ra tarîf bikero.

Dewleta tirkan binê nameyê "**zazakî kurdî nîya**" de wazena yew polîtîkaya xirabîye bi konetî tetbîq bikero. Coka ma heme miletê xo hîşyar kenê ke çimê xo akerê û rayîr nêdê na polîtîkaya wêrankare. Yê diyin, ma wayîranê na polîtîkaya namerde zî îqaz kenê ke fek kaykerdişê miletê ma ra veradîn.

Tarîfkerdişê ma û ziwanê ma hedê tu kesî nîyo!

Newepel

Edîtorî ra

Roşan LEZGÎN

Ma kurdan de çîyo ke tewr zêde kêmî yo, şuûrê neteweyî yo.

Hetanî ke ma nêbîm wayîrê şuûrê neteweyî, ma netewebî-yayîşî esas nêgêrim; kes, grûb, partî û komel yanî ma heme sey netewe têwnêgeyrim, krîterê ma netewebîyayîş nêbo, ma nêbenê wayîrê çîyêk. **2**

Şarik Şiwan û Hz. Mûsa

Îsmet BOR

Hz. Mûsa hetê cêrî ya şino, eke yew merdimî qoley xo eşta serê awka royî û ho nimaj keno. Hz. Mûsa heyret maneno, senî qole nêşina binê awke, awke ser o vindena. Hz Mûsa beno nêzdî, goş nano ser. **7**

Dewleta Tirkan Yewna Dezgeyê Kurdan X Kerd

3

Swêdî Qirkerdişê Enfalî Jenosîd Qelbul Kerd

3

**EDÎTORÎ
RA**

Roşan LEZGÎN

Da-pancês serrî yew bufeya mi estbî. Di serrî verê cû belediya Dîyarbekirî mi dest ra da vetiş. Gama ke ez bufe de bîya zaf kesî ameyêne mi het...

Rojêk kek Hîlmî Isî û yew malim pîya ameyî. Malim, dimilîyê Aldûşî bi. Ey meselayêka balkêşe mi rê qisey kerde. Va: "Ez û yew dewijê xo ma pîya wendêne. Ma yew oda de rakewtêne, pîya werd pewtêne, pîya werdêne, pîya vêşan mendêne. Ma kincê yewbînan dayêne xo ra. Eke çar qurîşî pere cêba ma de bîyêne, yê ma pîya bî. Kilmê mesela, ma xerîbî de ruh û can bî."

Dewe de, herçiqas bapîrê ma yew bo zî, çend babî kewtbî mîyan, coka ma bibî sey di qebileyan. Keyeyanê ma hêgayan ser o, ge-ge kergan û bizan ser o pênerdêne.

Tehtîl de ez û embazê xo ma pîya ameyêne dewe, pîya agêrayêne. Labelê çîyo balkêş, ma ke resayî dereyê binê dewe, seke ma yewbînan ra heredan ê, ma her yewî verê xo dayêne mehlaya xo.

Çend aşmê hamnanî ke ma karê dewe kerdêne, eke ma raştê yewbînan biameyêne zî caran ma

qisey nêkerdêne. Seke ma heredan ê, bin ra ma nêewnîyayêne rîyê yewbînan ra. Eke mîyanê her di mehlayan de pêrodâyîş bivejîyayêne, tesadufen ez û embazê xo ma raştê pê biameyêne, ma zî eynî sey merdimanê xo tep û rep dayêne pêro. Xulasa dewe de ma bi çimê dişmenan ewnîyayêne yewbîni ra. Nika emrê ma çewres ra vîyarto, hende serrî yê ke ma malimîye kenê. La hema zî gama ke ma şinê dewe, ancî ma yewbîni de qisey nêkenê."

No xuy yan zî na reftarîye mîyanê sîyasetê ma kurdan de zî esta. Ez vana, no xuy, no exlaq parçeyê karakterê ma yo. Çünke mi zaf kesê wendeyî dîyê; malimî, avûkatî, muhendîsî, doktorî... Eke keyfê înan partîyêk rê ameyo, yan bi hawayêk bîyê terefdar, êdî çî kesê ke teberê a partî ra yê, seba înan dişmen ê. Mavajîm, eke partîyêk yan kesêk Kurdîstanî binê destê dagîrkeran ra rizgar bikero, ma rê dewlete awan bikero zî ancî seba ke partîya înan ra nîyo, dişmen o. Tu qedr û qîymet nêdanê ci. La eke partîya înan ra yo, wazena wa hesabê dagîrkeran ser o bixebitîyo, ancî eşkenê nameyê ey berz bikerê biresnê perrê asmênî. Yanî mîyanê ma kurdan de dişmenî û dostîye êdî qebileyî nîya îdeolojîk a.

Sebeb çî yo, qey ma wina yê?

Ez vana, ma hema nêbîyê netewe coka. Û derdo giran, zerrîya

ma qet çin a ke ma bibîm netewe. Coka zihniyetê ma hema zî zihniyetê qebiletiye yo. Wendişî zî ma nêvurnayê, yanî faydeyê wendişî ma rê zêde nêbîyo.

Yahudîyêk ke kampanê nazîyan ra felitîyeno, vano: "Mi gelek doktorê perwerdekerdeyî dî ke bi gazê kîmyewî merdimî kiştêne, mi gelek hemşîreyê perwerdekerdeyî dî ke bi derzînanê jehrînan domanî kiştêne... Perwerde tena qîm nêkeno, gereka ma însaniyet zî bîmusnîm."

Ma kurdan de zî, çîyo ke tewr zêde kêmi yo, şûrê neteweyî yo. Eke şûrê milî çin bo yan zî zeif bo, partî, grûb û hereketê ma benê qebileyê sîyasî.

Mi behsê şûrî kerd, meseleyêk ame vîrê mi. 1980 ra hetanî 84, Dîyarbekir de ez Pîlmen restorant de xebitîyayêne. Walî ra bigîrîn heta bi axayanê deşte, çiqas tebeqeyo elît yê Dîyarbekirî estbi ameyêne uca. Demeyêk patronê ma Mehmed Macîti yew werdpewjo tirk dabi ardiş. Camêrd viraştîş mezeyê serdîni de wayîrê meharîti bi. Emrê xo dorê 40 serran bi, tehsîlê xo zî tena panc serrî dibistane wendbî.

Salon û mitbaxe de ma da-vîst kesî xebitîyayêne. Ma şan de xebitîyayêne. Coka zafê embazanê ma bi roj şîyêne kuçeyê pavyonan de qumare kay kerdêne.

Rojêk yew xebatkarê ma ame. Xortêko naşîn bi. Hezar kaxita ke

qumare ra qezenc kerda, cêbê xo ra vete eşte erd. Pay gêra ser.

Lajekî bi no hereket xo rê keyf-weşîya xo îfade kerdêne, waştêne bi ma nîşan bido ke ey hezar kaxite qezenc kerda. Yanî tu eleqeyê ey bi fikrê kurdîtiye yan fikrêkê neteweyî yan zî dişmenîya tirkan çin bi.

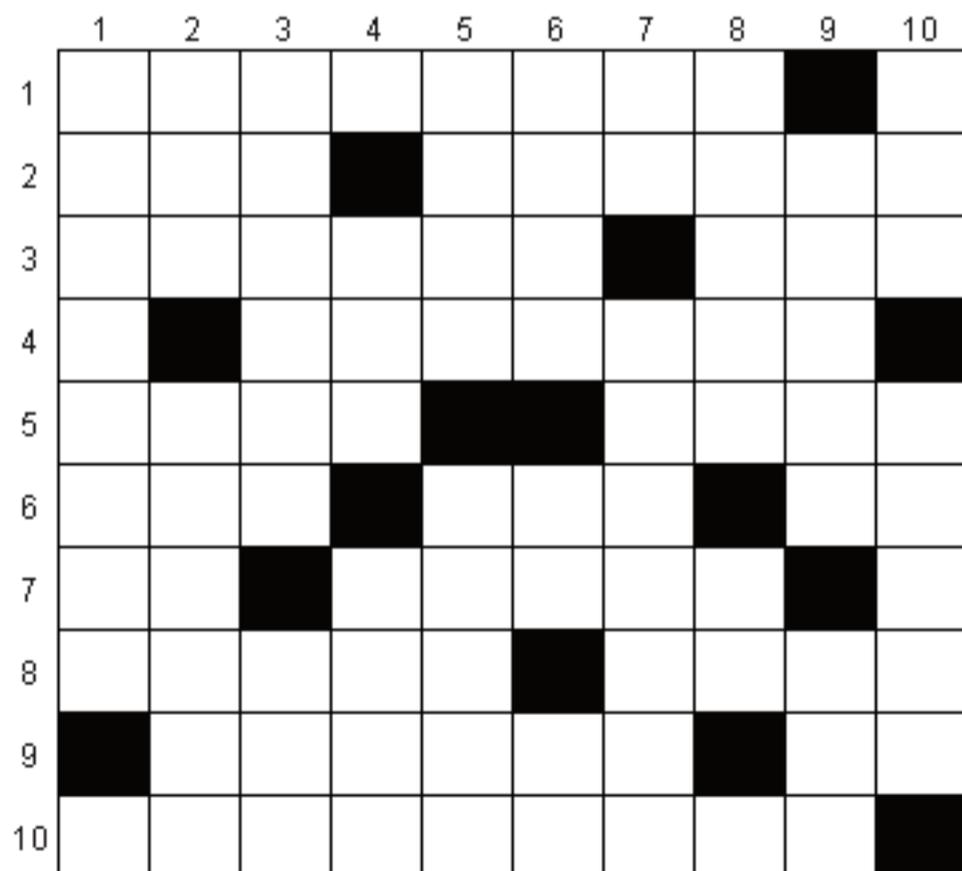
La mi dî, çimê westayê ma yê tirkî bîyî sûrî, lewê xo lertzayî. Û wilay nişka ra pêşmala xo vete, eşte erd. Va, "Dadiya mi cinîya mi bo ke ez mîyanê nê xayînanê welatî de bixebitî!" Yew qîrî, yew qerebalix, yew axirşer werezna ke dinya arde seyrê xo. Va "Weyla Elî wey! Senî resmê Atatirkî, resmê pîlê ma tirkan ha serê pereyî de, şima pere erzenê erd û pay gêrenê ser!"

Şefê ma, westayê ma, garsonî, çiqas embazê ma estê heme ameyî pêser. Patron ame. Ci rê qurban kerd, heyran kerd. La camêrd yê xo ra nêame war. Da piro ra şî.

Hetanî ke ma nêbîm wayîrê şûrê neteweyî, ma netewebîyayîşî esas nêgêrim; kes, grûb, partî û komel yanî ma heme sey netewe tewnêgeyrim, krîterê ma netewebîyayîş nêbo, ma nêbenê wayîrê çîyêk.

Mesrefê na hûmare nuştanê ma ra Nadîre Guntaş Aldatmaz da. Ma aye rê zaf sipas kenê.

X A Ç E P E R S

CORA-CÊR

- 1) Binê Dara ... (yew kitabê ma yê hikayeyan)
- 2) Çimeyêkê banî - Karê "ameyene"
- 3) Menga/aşma çarine ya

- serre - Dêke, pîrike; cenîya ke welidîyayîş de bena ardimkar
- 4) Dezgehê radyo û televîzyonî yê tirkan - "Memê ..."
- (yew destana kurdan)

- Bextewar, mesud, şad
- 9) Serek, rayber - Rojêka hewteyî
  - 10) Çîyo ke kerge kena - Peymeyo ke pê çîyê awinî (awe, şit, neft ûsn.) bellî beno

ÇEPA-RAST

- 1) Albert ... (Arkeolog û zîwanzanê almanan o. 1901 Şam de fekê kirmancêk ra metnî qeyd kerdê û 1903 de Berlîn de weşanayê.)
- 2) Çîyo basît - Tîra hengazî, tîra alete
- 3) Çîyêko elastîkin (kauçuk ra virazîyayo, eke kaş bîbo, derg beno) - Keleşêr, heke
- 4) Keso ke Arnawudîstan ra yo
- 5) Qezenco ke kîra, faîz ûsn. ra beno, qezenco bêxebate -

- 5) Ewk, neha, rim - Pereyo ke bi deyn banka ra gêriyayo
- 6) O rî ra, o sebeb ra, o semed ra - Mîyanê "lode" - Semedê kesê hîrêyinî zemîrêk
- 7) Sembolê osmîyumî - Werîştîye, kesa ke werîştî xo ser
- 8) Hurak, çîyo ke pê dar yeno taştîş -

- Çurike, virike, zereşîyayîş
- 6) Emike, waya pîyî - Keso ke çimê xo nêvînenê - Surot, heto verên yê sereyê merdimî
  - 7) Edatêk (cayêk de bîyayîş îfade keno) - Karê "ardene"
  - 8) Geda, domane, tute - Keso ke şîran nuseno
  - 9) Perestîş, çîyo ke merdim huzurê Homayî de keno - Herfa hewtêsine ya alfabeya kurdîkî
  - 10) Çîyo ke aşanîyayo, çîyo ke ameyo aşanayene

Cewabê Hûmara Verêne

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	E	H	M	E	D	Ê	X	A	S	Î
2	Y	A		M	I	L	E	T		Z
3	R	Î	P	E	L		B	I	L	O
4	E	T	E	G		H	E	L	A	L
5	Q	Î	L		S	E	R	E	K	
6	Î		E	R	E	B	E		A	P
7	B	A		E	M	E		A	Y	E
8		L	E	Z	E		E	S	E	R
9	R	I	B		R	O	J	A	N	E
10	E	M	A	N	E	T		N	E	Y

Swêdî Qirkerdişê Enfalî

Jenosîd Qebul Kerd

Parlamentoyê Swêdî qirkerdişê Enfalî sey jenosîd qebul kerd. Parlamentoyê Swêdî roja 5 kanûne 2012 de kom bi û bi yewvengîya rayan qerar girewt ke Enfal jenosîd o. Hîna verê cû dewleta Iraqî qirkerdişê Enfalî sey jenosîd qebul kerdbi. Na dewleta diyin a ke cîhan de Enfalî sey jenosîd qebul kena.

Operasyonê Enfalî Kurdîstanê Başûrî de aşma sibate ra hetanî êlula 1988î hetê rejîmê Sedam Huseynî ra virazîyayî. Rejîmê Beasî yê erebanê Îraqî çarçewaya nê operasyonan de 182 hezarî kurdî qetl kerdî û bi hezaran dew û bajarê kurdan wêran kerdî.

Cuya Leyla Qasim Bena Fîlm

Cuya şorişger û welatparêza kurdan Leyla Qasim bena fîlm.

Rejîsor Nasir Hesen seba ke cuya qehremana kurdan Leyla Qasim bikero fîlm, dest bi xebata amadekarîye kerde. Rejîsor Nasir Hesenî va, "Arêdayîşê melumatanê rasantan wext gêno. Key ke ma no proses tamam kerd ma do dest pêbikîm, fîlmê cuya Leyla Qasim çend mintiqayanê Kurdîstanî de biancîm."

Leyla Qasim 1952 de Kerkuk de ameye dinya. Hetanî lîse Kerkuk de wend. Demeyê erebîzekerdişê Xaneqînî de keyeyê înan bar kerd şî Bexdad. Bexdad de beşê sosyolojî yê Unîversîteya Bexdadî de dest bi wendiş kerd û eynî wext de bîye endamêka çalake yê Yewîya Wendekaranê Kurdîstanî. Nê demî de rejîmê Îraqî zî vera kurdan de dest bi hêrîşkarîye kerdbi û her roje bi desan kurdî qetl kerdêne, bi hezaran kurdî serê erdê înan ra surgun kerdêne. Leyla Qasim seba ke vengê kurdan bi dinyaya kerr û lale bido hesnayîş, waşt yew teyareyê Îraqî biremno. La hema demeyê teşebusî de, aşma nîsana 1974î de ameye tepîştîş. Badê ke aşmêk ra vêşêr işken-

cayanê tewr giranan ra vîyanîya, roja 13 gulane 1974 de, 22 serrîya xo de, bi mehkemekerdişêkê sexteyî mehkeme bîye û cezaya îdamî girewte.

Leyla Qasim demeyê mehkemekerdişî de hakimê mehkema ra wina va: "Mi bikişin la na rastîye zî bizanîn ke bi kiştîş mi do bi hezaran kurdî hîşyar bibê. Ez bi zerweşîye îftîxar kena ke rayîrê azadîya Kurdîstanî de canê xo feda kena."

Gama ke Leyla Qasim benê binê sêdare, aye marşa neteweyî ya kurdan Ey Reqîb wendêne.

Kurd-1 Weşana Xo Vindarneno

Kanalê televizyonî Kurd-1 ke 27 nîsane 2009 de dest bi weşana xo kerdbi, desttengîya ekonomîkî ra weşana xo vindarneno.

Karbidestane kanalê televizyonê asmênî Kurd-1 rîpelê xo yê fermî yê Facebookî ser o beyanatêko wina vila kerd: "Temaşevanê erjayeî, rîyê sedemê ekonomîkî ra, Kurd1 do peynîya serre de weşana xo vindarno. Sipas seba piştgirîya şima."

Merkezê kanalê Kurd-1 Parîs de yo la buroyê xo hem Dîyarbekir de hem zî Kurdîstanê Ba-

şûrî de estê. Îdarekarê kanalî zî Kendal Nezan o ke eynî wext de serekê Enstîtuya Kurdî ya Parîsî yo. Kanalê Kurd-1 bi giranî weşana xo çarçewaya kulturî de kerdêne û hetanî nika bi seyan filmî dublaj kerdî. Herçiqas weşana kanalê Kurd-1 bi kurmançî bî la tayê programê bi kirdkî zî weşanayî û heta ke tayê filmî reya verêne bi kirdkî dublaj kerdî û weşanayî.

Ferhengek

beynate (n): ara, teneffüs
bole (m): hayvan sürüsü
dibistane (m). İlkokul
hes (n): seda
kapus (n): gulyabanî
kince (m): elbise
kokim, -e: yaşlı
nêmroj: öğle vakti
oyne (m): hile, numara, şaka
paynige (m): basamak
pêsare (pişare) (n): tadımlık kutsal yemek

qefçil, -e: çirkin, pis
qefilîyayene: tutulmak, yorulmak
qeşaşit (n): dondurma
qirkerdiş (n): katliam; soykırım
seresker, -e: askeri amir
şewra: sabah
şeytanok (n). salyangoz
şûmşîne (şaneşîne) (m): balkon
temizîyayene (m): içine büzülmek
tir (n): yar, uğurum
werdpewj, -e: aşçı

Dewleta Tirkan Yewna Dezgeyê Kurdan X Kerd

Dewleta tirkan Komela Mîr Celadet Bedirxanî ke gulana 2010î de Cizîra Botan de awan bibî, rîyê herfa "x" ra ke nameyê aye de esta, girewte.

Dewleta tirkan îfadeyê "Defterê komeleyan de, qeydkerdiş de û nuştayanê dezgeyanê resmîyanê komara Tirkîya de tirkî yena şuxulnayîş" ke madeya 31. yê qanûnê komeleyan bi numre 5253 de esto kerd behane û Komela Mîr Celadet Bedirxanî girewte. Sedem zî tena no yo ke, nameyê komele de herfa "x" esta û çira ke na herfe alfabeya tirkan de çin a, komele girewte.

Hîna verê cû zî Dîyarbekir de seba ke nameyê "Cîgerxwîn Gençlik ve Kültür Merkezi" de herfa "x" esta, no dezge zî girewtbi. Ancî, hîna

verê cû zî nameyê gelek parkan yê sey Roşna, Şîlan, Sosin ûsn. ke ferhengê tirkî de çin ê, îptal kerdbî.

DEZA XALEZA BIRAZA! KIRMANC DIMLÎ KIRD ZAZA!

Murad CANŞAD

Ya, kirmanc dimlî kird zaza.
Sey komelêkê kurdan nê nameyî pêro mîyanê şarê ma de estê.

No komelê kurdan hetê îtîqadî ra elewîyan û sunîyan ra yeno meydan. Qisimê elewîyan pêro xo rê "kirmanc", dîyalekta xo re zî "kirmanckî" vanê. Qisimê sunîyan mintiqa bi mintiqa xo û dîyalekta xo "zaza" û "zazakî", "dimil" û "dimilkî", "kird" û "kirdkî" name kenê.

Kesê ke bi wendiş û nuştîş eleqedar ê, mater- yalanê nuştekiyan ra nê heme name- yan zanenê. Tu name zî ci rê xerîb nêyeno. La seba zaf kesan nê na- meyî ecêb xerîb yenê!

Qey yew komel bi hende nameyan wa name bîyo?

No çiyêko normal o. Yê xeylê kome- lan û miletan çend nameyê xo estê. Hem xo mîyan de cîya-cîya nameyî nayê xo ra hem zî komelan û mile- tanê teberî cîya- cîya nameyî nayê pîra.

Armenîyî xo rê "hayk" vanê, ma înan rê "ar- menî" vanê. Seba elewîyan vanê; elewî, seresûr, qizilbaş, îsnaeşerîya... Komelêkê kurdan ê îtîqadî rê yaresan; ehl-î heq, kakayî vajîyeno. Kurman- can rê kirdas, behdînî yeno vatene; ê xo rê "kur- manc" vanê.

Nê her çar nameyî (kirmanc, kird, zaza, dimlî) kotî/ça ra yenê, mi bi xo etud nêkerdo. Nê me- seleyî ser o xebatêka birêz Bîlal Zîlanî, "Tarîxê Xonamekerdişê Kirdan" esta, kesê ke wazenê eşkenê na xebate ra xeylê çîyan bimusê (b. Ede- bîyatê Kirmanckî Ra Nimûneyî, Weşanê Enstîtuya Ziwananê ke Tirkîya de Cîwîyenê ya Unîversîteya Artuklu ya Mêrdînî, Mêrdîn 2012, r. 661-688).

Verê, her name tena mintiqaya xo de vajîya- yêne. La nika her çar nameyî zî mîyanê şarî de vila bîyê, mintiqayanê bînan de zî vajîyenê. Verê, qisimê elewîyan bincaran xo rê "zaza", dî- yalekta xo rê zî "zazakî" nêvatêne. Nika bi zerrî-

rehetîye vanê: Ma zaza yîme, zîwanê ma zazakî yo.

Muqabîle ci, "kirmanc" û "kirmanckî" zî mîyanê sunîyan de vila benê.

Vila benê, la oyo ke mi dorûverê xo ra dîyo, nê nameyî zaf ecêb zî yenê. Tayê embazê ma qet aqilê xo nêşono ser ke senî mîyanê komelê ma de qisimêk xo rê vanê "kirmanc" û dîyalekta xo rê zî vanê "kirmanckî"!

Bi nezerê embazêkê ma; no name (kirmanc) eslen "kurmanc" o, zazayan îfade nêkeno. Herfa "u"yî yê kirdaskî (kurmancî), zazakî de bena "i". Sey "tu" û "ti", "du" û "di"...

Bi nezerê çend emba- zan, seke za- zakî sivik biyero ramoj- nayene û mî- yanê kirdaskî de asîmîle bibo, no name peyda kerdo!

Bi nezerê embazek, no name, seke pê zazayan haqeret bi- kerê, qesta pê ardo! O vano, no name "kir+ma" ra virazîyayo!

Homa ci ra razî bo, kovara Şewçila senî ke ve- jîyena, hema ca de ma rê şirawenê. Ma xo mîyan de çarnenê; beno ke vîst kes waneno.

Hûmara çarine de, nameyê xo "Lanet Şêro Rêça Şima" yew şîra Wisiv Pîrbabî esta. Wisiv Pîrbab na şîra xo de tuj şîyo pira; kirmancê/za- zayê ke mîyanê çepgirane tirkan de ca gênê, rexne kerdê. Bi vateyêkê mintiqaya xo dest bi şîra xo kerdo: "Esluhu nesluhu, to ke xo nêzana nalet şêro rêça to!"

Wisiv Pîrbab rêzêk de vano: "Nê ma kurmanc îme lawo lawo." Rêza bîne de vano: "Doza kir- mancî qet nêarde xo vîrî." Yewna rêza de vano: "Ma kirmanc îme lawo, naye rind bizanê."

Kovare gêraye çerixîyaye, ameye kewte mi dest. Ez ewnîyaya ke şîra Wisivî çend cayan de xêz kerda. Êdî kam yew embazî ke kerda; Wisivî kotî de "kirmanc" vato, ey ser xêz kerdo û bin de "zaza" nuşt. Binê vateyê destpêkî zî bi baldariye xêz kerdo: "To ke xo nêzana naletî şêro rêça to!"

Ez û İnternet

Şima zonî ez nesla verêni ra ya. Qabîlyetê mi bi meseleyê teknîkî û İnternetî çînî yo. Labelê gedeyon zaf israr kerd ki mi rî yew edresa e-posta akerî. Mi bê hemdê xo va erê.

Mi rî yew nome nuşt û yew zî şîfre da mi ki ez bi- şîya adresê xu aka. Labelê her kesî namey xu bedel- nawo, ecaîb teswîri (foto) viraştê, kê nêzonû kom kom û. Wexto ki nusenî yazî û îfadeyî zî kerdî kilmî, kê heyret monenî. Mesela, mêrik vano "slm", yanî "selam", vano "mrb" yanî "merheba". La ez edebê xo qet dest ra nêverdono û bê-

hurmetî nêkeno. Feqet mi zaf te'da û qehir werd.

Yew roc mi edresay xo akerdi û ez ewnêno mailanê ki mi rî omey ra. Mi dî yew MSN de ez persaya va: "Nasîlsîn?" Seba ki ez xoca ya û vatişê mi di ekserî

kelimey erebî estî, mi va: "Şük- ran!" Yani "Şukir Ela Tealay rî."

Mêrikî fom nêkerd ki ez vono çî, va: "Şükran Hanım nasîlsî- nîz?" Mi zona ki yey ez nêşinas- nawo, mi yey rî nuşt û mi va: "Ben Şükran deşîlim. Bendeniz H. Belê." Yey hewna fom nêkerd û va qey namey mi Deniz û. Va: "Deniz Bey nasîlsînz?" Ez hêrs bîyo û mi va: "Ben Deniz de Şükran da deşîlim."

Mi va "Ez Hesê Belê ya." İna mesela ser ra ez e-posta û İnternet ra bîya serd. Heta mi xo da şî- nasnayîş porê mi bi sipî.

Hesê BELÊ

TENATÎYE

Şeyda ASMÎN

Rojade serdine de mi ê ca- verdayî. Rojade serdine de ez tik û teyna menda. A roje ra tepîya ne serdî ez caverdaya ne kî teynatîye. Ax teynatîye! A teynatîye pilosîyaye vileyê mi ro û sey morêkê çeqerî reyna vileyê mi ra nêameye war.

Teynatîye! Teynatîye çik a? Çi teba wa? Manena re çinayî? Rengê xo senîn o? Çendreng a?

Ez aye zaf rind nas kena. Ez û aye rewna ra hevalê jûmînî me. Yanî aye xo kerdo hevala min a biserran. Ez şona kotî a bi mi ra ya. Qet mi ra nêvi- sîna. Seke domanêk pêşê maya xo pêbicêro, maye şoro kotî a kî aye ra bo, hînî. Mo- rade sîya ya, pilosîyaya vileyê mi ro, nêverdana ez bîhne bi- cêrî. Ez bê bîhne se bicuyî? Ma mordem şikîno bê hewa bicuyo?

Rengê aye gewr o. Nê nê, rengê aye çin o. Gewr kî reng o. O kî sey xo yo. Sey xo esto. La rengêkê teynatîye çin o. A bêreng a.

A janode daîmî ya serê zerrî de. Hertim uca ya. Vîst û çar saetî. Şew û roje. Çar dem- serrî. Qet uca ra nêwurzena ra.

Dejnena û dejnena. Dejo ke can ra ruhî anceno. Ruhî araf de verdano. Zonê ruhî erzîno teber beno qefçilê dinya. Beno bêtoşe.

Teynatîye beng a. Mordemî kena xêx. Kena xêx verdana meydan. Kena mirdarê verê kutikî. "A ke dostê xo çin o, leşe de vecînê kergan û bukî."

Ez sere ra hetanî lîngan kergan û buk a!

Hezîrane 2012

ŞİYAYÎŞÊ TO

Şiyayîşê to rijîyayîşê asmênî yo
Veşayîşê erdî
Û binê vewrêsan de mendişê zerrî yo
Şiyayîşê to venganeyo tarî yo
Mergê huyayîşê çîman
Û virarîya şewan de tena mendiş o

Bedriye TOPAÇ

Dara Mûzan

Zerîn AZRAWA

Wext nêmetroj bi. Yew qeyale vindertbi, yew qeyale vindertbi ke mezgê to sereyê to de heliyêne. Teşne ver kutikan zî ziwane xo yew metre vetbi tever û helk-helkîyênî.

Selma Dîlan û Elîfe şûmşîne de vindertbî, çimê xo rîq kerdîbî reya ra. Ege tamê qeşaşitî kewtbi fekê aye, ege ca ra bi, ez nêzana, la yew gewela sipî û aşile fekê Selma Dîlane ra rijîyêne ameyêne war, cor ra zî çilmê aye biyênî miyanê a gewele ro.

Çilmê aye xora hamnan û zimastan sey yew şeytanokî sereyê xo hêdî-hêdî pîrnika aye ra vetêne û hewna senî ke yew qirîncele yew mîyese pê ziwane xo ya tepîşeno û tapîya çim de hewna pey de kaş keno erzeno xo fek, aye zî eynî sey qirînceleyî çilmê xo tepîye pey de kaş kerdêne zereyê pîrnika xo.

Maya mi her roje Selma Dîlane temî kerdêne vatêne, kêna mi, Selma Dîlane min a rindeke, bi-ewnî mi na desmale bîlesebeb nêdaya to. Na desmale mi daya to ke ti pê çilmê xo biesterî.

Vengê maya mi ini goşê aye ra şiyêne zere goşo bîni ra veciyêne tever. Aye tim û tim sey xo kerdêne. Qaydeyê aye zaf pratîk bi, ca de harmeyê qazaxê aye beno ha yê fistanê aye beno, sawitêne çilmê xo ra û harmeyê xo na rey sawitêne peyê qina xo ra. Ê çilmê aye ke pey de menda, a zî vatên "ûmiiif" hewna kaş kerdêne pîrnika xo.

Elîfe çilmine nêbî, lakim zaf gasparine bî. Gijikê aye sey gijikê kapûsî vijîyabi ser. Şane ra sey marê sîyayî tersayêne. Heqê aye zî estbi ke biterso. Çunkî gijikê aye lule-lule bi. Ha to gijikê aye şane kerd ha to purtê mîyeşna şane kerd.

Maya mi veng da va:

- Qijîyên, bîyerên zere, ini qeyalê nêmetrojî de şima hê uca de se kenê? Înke mezgê şima girîyeno!

Her diyan zî tîfek ra va:

- Ma hê paweyê Murî yê!

Maya mi va:

- Biewnî qalanê înan ra ha. Ti vanî belkî naka ey ti ra kerda, vanî, Mur! De lez bêrîn zere!

Her di zî ameyî zere, na rey şî lewê paynika nêrdiwane de niştî ro.

Zaf tay çî wext bêteate ra vîyart ra, Murad vejîya ame, la destê vengî ame.

Selma Dîlan û Elîfe yew fek ra va:

- Oxlim Muro!

To ma rê qeşaşit ardo yan nêardo?

Muradî va:

- Ez kor bî! Wilay bîlay mi xo vîr ra kerd.

Selma Dîlane va:

- Oxlim, to qazîze zî nêarda?

Muradî va:

- Ney.

Her di zî hêrs bî, mûrizîyayî şî zere, lewê xo kerdî dergî.

Ema min a Songule şî verê înan û va:

- Biewnî ci, ege şima şîyerî, dikanê Xidirî ra mi rê deterjan bigêrî û lez bîyarî ez do şima rê qeşaşit bierînî.

Her di zî zît bî, hewa kowtî û huwayî û tîfek ra va:

- Ma sey pisperike perenê û şinî.

Ema mi va:

- Biewnî ci, ez ha alûyê xo serê şûmşîne de kena ard ro, ege şima erey kewê, alûyê mi beno zuwa, şima benê keçel.

Înan sereyê xo şana tîye û zît bî hetê teverî ya. Hema tever nêkowitz veng da mi. Ez şîya verê înan, Selma Dîlane hêdîka nişte goşo min a û va:

- Wakilê, ti şo serê alû ya vinde, wa virisnîya to şîyor serê alû, wa zuwa mebo.

Mi va:

- Şima şîyerîn, ez sey şima kena.

Her di şî dikanê Xidirî, zaf tay çî wext bêteate ra vîyert ra, ê ameyî keye, yew mûze ha Elîfe dest a, yew zî ha Selma Dîlane dest a, ma kesî qal nêkerd û nêpersa nêva, şima inî mûzî kamca ra ardê. Ma va, belkî Xidirî dayê înan.

Deterjan da ema mi, ema mi pere da înan û va:

- De hadê, şîyerên xo rê qeşaşit bierînî.

Ê şî, vîstikê de ameyî. Hewna yew mûze ha Elîfe dest a, yew zî ha Selma Dîlane dest a.

Ema mi kowte şik û va:

- Erê, şima inî mûzî kamca ra ardî?

Elîfe rema şî peyê dolabe de xo nimit, la Selma Dîlane va:

- Emê, ma xo rê dari ra kerdê.

Ema mi va:

- De hew mi mûjnên, şima kam yew dare ra kerdê?

Destê înan girewt û pîyor pîya şîyî tever, ez zî înan dima şîya. Şî kişta dikanê Xidirî, uja de yew dara akasya esta, gişta xo darit a dare û va:

Biewnî, emê, ma ina dare ra tira kerdî.

Ema mi huya va:

- La şima yew zî pa nêverdaya. Ê ema mi şî dikanê Xidirî, Xidirî ra va:

- Xidir, bira, hayîyê xo be, qijan dara mûzanê to pêro rûçiknaya.

Xidirî verî fam nêkerd ke ema mi çira otir vana, la bineyke vindert, zana ke ema mi çira otir vana û Xidir mijmijîya va:

- Wa ganê înan weş bo.

- Hero, extîyarî ya, extîyarî. Senî bena weşe.

Xelef Axa vano:

- Extîyarî nîya?

Xal Tajdîn vano:

- La çina ra yo?

Xelef Axa vano:

- Ez nêzano çina ra yo? La extîyarî bibîn se, a linga to ya çepe zî dejayêne.

Xal Tajdîn vano:

- Seni?

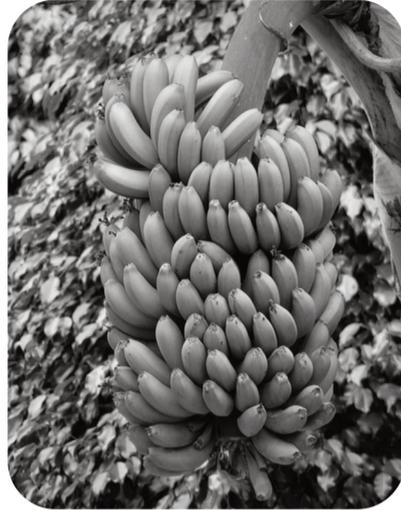
Xelef Axa vano:

- Her di lingê to têdir ameyê dinya. Qey yew dejena yew nêdejena?

Xal Tajdîn û cemat şaş benê. Tajdîn vano:

- Hela hela! Karo winasî qey beno?

Xelef Axa xinzîr-xinzîr peşmîrîyeno û uca ra dûrî şono.

Oynikerîya Însanan

Sanayî KARAKOÇ

Yew baxçeyê Xal Sofî est-beno. Zaf rind beno. Ti tira bigêrî, her çî tede esto, sey cenetî yo. Yew mîrçika bilbile estbena. Tim yena mîyanê baxçeyê Xal Sofî. Xal Sofî ena mîrçike baxçeyê xo ra teber keno, a hîna apey yena.

Yew roje Xal Sofî ronîşeno fikirîyeno, vano ez se bikî ena hinî çî rey nîra in ca. Yew fikr yeno bide. Zereyê baxçeyî de dame ronano. Mîrçika bilbile kuwena dame.

Serê sibayî Xal Sofî yeno ewnîyeno ke mîrçike ha dame de, tepîşeno. Tira vano, ti hinî se kena? Ez to kişena.

Mîrçike vana, mi verade, ez xo rê in ca ra şina dûrî. Xal Sofî vano, ney, ez do to bikişî!

Mîrçike vana, ti mi verade, ez cayê yew tenekeyê altunan nawnena to. Xal Sofî înan nêkeno, vano ti mi xapênena. Mîrçike vana, ez to ra rast vana. Xal Sofî vano, tamam, ez qebul kena û mîrçike veradano.

Mîrçike vana, biewne tira. Binê dare bîaşane, altunî hê uca de. Cayo ke mîrçike nawito bide, Xal Sofî uca aşaneno, altunan vînenno.

Xal Sofî tira vano, wina kerametê to estê, ti senî kewta ena dame? A vana, ena dinya de çî rey oynê însanan nêqedîyênê.

Musayîşê Tirkî

Rojê yew merdim şino eskerî keno yeno keye.

Pîyê ci pers keno vano:

- Oxil, ti eskerîye di tirkî musayî?

Lajek vano:

- E.

Pîyê ci vano:

- Hele vaje bi tirkî ya arwana çî yo?

Lajek vano:

- Eskerîye de çîyo

hendê gird çinê bî.

Pîyê ci vano:

- Nameyê bize bi tirkî ya çî yo?

Lajek vano:

- Eskerîye de çîyo wina werdî çinê bî.

Mujdat GİZLİGOL

DEJÊ LINGE

Mistefa GOMAYIJ

Xelef Axa û Xal Tajdîn dewijê yebinan ê. Ziwane xo de, esl û neslê xo de mîre yê.

Xelef Axa nuktedan, Xal Tajdîn zî fekweş bi. Her di zî rûmetin bî. Ê tim sixletîya dinya ra remayênî. Serran reyde embazî ci bî. Her diyan yebînan bidîyêne se, tiyatro dest pêkerdêne. Ê şar ameynî temaşe. Qalî, mîmîkî û nuktedaniye gir şiyênê. Ge-ge Xelef Axa, ge-ge zî Xal Tajdînî heyfê xo girewtêne. Na rewşe serre duwêş aşmî in hawa şiyênê.

Yew roje Xal Tajdîn lengeno yeno verê camî. A hind Xelef Axa

rast yeno. La Xal Tajdîn xorîn-xorîn solix dano-gîno. Xelef Axa vano:

- Xal Tajdîn ti bêkeyf asenî, xeyr o?

Xal Tajdîn vano:

- Nêê, çiyê çin o?

Xelef Axa Xal Tajdînî nêgeyreno. Xelef Axa vano:

- Nê wilay çiyê esto. Vengê to ra, rîyê to ra bellî yo ke to de çiyê esto. Hele vaje?

La norî-dorî axa û xal Tajdînî de millet pêser bîyo. Xal Tajdîn vano:

- Xelef, linga min a raşte rîdê romatizma ra zaf-zaf dejena. Ez emşo şan ra hetanî siba nêşayo birakwo.

Xelef Axa vano:

- Xo rê derd meke, bena weşe.

Xal Tajdîn vano:

- Hero, extîyarî ya, extîyarî.

Xelef Axa vano:

- Xo rê derd meke, bena weşe.

Xal Tajdîn vano:

HÎKAYEYA ŞALEQERÎ

Pala MUSLIM

Şaleqer merdimode kokimo ewlîya yo. Banê xo mintiqaya Çemîşgezêkî de dewan û mezrayan ra dûrî, serê Koyê Qirxleran de beno. Binê banê xo de tena beno, kesê xo çin beno. Ema hurmetê miletî ci rê zêde beno.

No Şalqer zaf nan nêweno, tena awe û çay şimeno. Hende zeîf beno ke pîzeyê xo temizî-yeno miyane ra. Seke şîyo a dinyaya bîne û ameyo...

Koyê Qirxleran ser o zîyarete esta. Banê Şaleqerî corê zîyare de beno. Hema cêrê zîyare de hênî esto. Hênîyî ra cêr tir o. Şaleqer zimistan beno hamnan beno, tim uca de maneno.

A mintiqa de malê peskoyî zaf o. Malê peskoyî Şaleqerî ra nêremeno. O sole şaneno kemeran ser, mal kî şono lêseno. Eke malê peskoyî bi qerşuna seydbazan dirbetin bibo, kemeran ra linga xo bişikîyê yan kî nêweş bikewê, Şaleqer qayîte ci beno û keno weş.

Rojê seydbazî tifanganê xo gênê, duştê koyê Qirxleran ra hetê Çoplîx, Sovel û Qelebusî de şonê seydbazîya peskoyîyan. Şaleqer înan vînenno. Mabên de xeyle ca esto. Dereyê Qelebusî mabên der o ke zaf xorîn o. Şaleqer veng dano vano:

- Zaf meşanê ci, gunê yê. Xirab o, jûyê bigêrê şêrê, êndî mêrê.

Seydbazî vanê:

- Ma zaf nêşanenîme ci, ma nayê şonîme, êndî nênîme.

Di-hîrê rojan dima Şaleqer seyr keno ke uca de seydbazî ancî hayê kewtê malê peskoyî dima. Şaleqer hêrs beno, Koyê Qirxleran ra veng dano vano:

- O malê min o. Bêwayîr nîyo. Şima çayê malê mi qir kenê?

Seydbazê ke di-hîrê rojan ra ver ameyê, înan ra jû miyanê înan de beno. Êyê bînî newe benê. O înan rê vano:

- Şaleqerî ra bivajê ma newe ameyîme, êyê ke to ci rê vato, înan ra kes miyanê ma de çin o.

Şaleqer pers keno vano miyanê şima de filan kes esto? O mêrik înanê dormeyê xo ra vano:

- Ci rê bivajê oyo ke ti pers kena miyanê ma de nîyo.

Ê ke senî henî vanê, Şaleqer hêrs beno vano:

- Oyo ke çin o, meke wa çin bo! A game cor ra vewrêrs yeno, ê

merdimî miyanê înan ra gêno beno. Mêrik uca de mireno.

***

Seba ke mezêlê çewres ewlîyan Koyê Qirxleran (Koyê Çewresan) ser o yê, zîyara uca yî ra vanê "Zîyara Koyê Qirxleran". Na zîyare tam serê koyî der a.

Koyê Qirxleran mintiqaya Çemîşgezêkî der o. Berzîya xo 2950 metreyî yo. A mintiqa de eşîra Qoçan, Reskan û Semkan manenê.

Na zîyare dorûver de namdar a. Hem a mintiqa ra hem kî cayanê bînan ra zaf kes şono ser, qurban sere birneno, nîyaz û pêsaran vila keno, çilayanê xo panano, duayanê xo keno û veng dano Heqî.

Zîyare ser o hênî esto. Kam ke şono ser, xo de teberik û awe ano. Teberik herra uca yî ya. Milet beno keyeyê xo de darde keno. Ser o sond waneno, dişmenîye orteyê xo ra wedareno. Teberik heme derdan rê derman o.

Di rayîrî şonê zîyare ser. Yewer cor de hetê "Karlar" ra yeno, yewer cêr ro hetê Çemê Texerî ra şono. Nê her di rayîrî kî miletî kemer şikito, bi zor û zehmetî ya viraştê.

Awa hênîyê serê zîyare tim eynî ya. Ne bena kêmi ne kî zêdiyena.

Zemanê verênî de esker yeno,

bi estoranê xo ya vejîyeno Zîyara Koyê Qirxleran ser. Koyê Qirxleran de nameyê xo Şaleqer, merdimode wayîrê keramete estbîyo. No Şaleqer, banê xo uca der o; zimistan hamnan tim uca de maneno. Şaleqer, kokim beno.

Seresker Şaleqerî ra perseno vano:

- Kalik, ma bîme têşan, goligê ma kî bîyê têşan. Hênî

çin o, ma awe bişimîme?

Şaleqer hênî musneno ci. Seresker hêrs beno, birreno pira vano:

- Ti kayê xo bi ma kenî! Na awe, ma bişimîme, goligê ma bişimê?

Şaleqer huyeno vano:

- Qumandar, tîya Qirxleran o. Ti qet pênêhesîyaya? Awa xo şima rê kî bes a, goliganê şima rê kî... Ordîyê şima pêro bişimo kî ci rê bes a.

Seresker seyr keno ke esker û goligan a hênî ra şimenê, awa xo qet kêmi nêbena. Uca de îtiqadê xo ano, hênîyî ser o zanîyanê xo ano erd, keleyê xo piro birneno. Vano:

- Şima Qirxler ê ke Qirxler ê. Emsalê şima na dinyaya de çin o.

ÇEND MAMIKÎ

-I-

Dîko dîko
Çar û çember
Pencik barî
Piskul enber

Arêkerdoxe:

Fatma ÇELÏKER

Mintiqa: Çermûge

-II-

Xêr ama
Hera ma za
Kurik ma rê
Pilar to rê

Arêkerdoxe: Sevîm AYDIN

Mintiqa: Dêrsim

-III-

Ga mûnga
Golik za
Golik mi rê
Pilaz to rê

Arêkerdox: Enes BEKÎ

Mintiqa: Çewlîg

-IV-

Omo fîzan
Keperî zan
Taş-tuş bebek
Quriş kopek

Arêkerdoxe:

Hacer PETEKKAYA

Mintiqa: Çermûge

Axa û Xizmetkar

Ehmed DEGER

Rojêk yew axa xizmetkarê xo ra vano: "Ez tu siba şaweno dewa Qadir Axayî." Xizmetkar vano: "Temom." û şino rakuweno. Serê sibayî rew ra warzeno kuweno cehde. Aşma sibate ya, werwe varena. Her ca puk o. Xizmetkar xeylek wext pê lingûn şino. Nizdê hîrê saetî ca reseno dewa Qadir Axayî û vano: "Selamuneleykum!" Axa zî vano: "We eleykumeselam!" Yewbînûn pers kenê. Xizmetkar zaf zêyd ra qefilî-

yayo. Axa vano ci rê nan biyarên. Ci rê nan anê. Xizmetkar nanê xo weno û arisîyeno. Axa ci ra pers keno vano: "Nê pukî de xeyr o ti ameyî?" Xizmetkar o wext xo bi xo fikirîyeno, aqil hama yeno sere, şaş beno û vano: "Willay axayî vizêr şon de mi ra va, ez to siba şaweno

dewa Qadir Axayî, ez zî serê sibayî rew ra weriştê kewta rayîr ameya." Qadir Axa rêna ci ra pers keno: "Êyla xeyr o, axayê to çira ti şawitî, to ra nêva?" Xizmetkar vano: "Nê, ez serê sibayî weriştê, axayê mi hama rakewte bi. Mi o nêdî."

Qadir Axa mesele fehmo keno. Zaneno ke no xizmetkar bîneyke kêmaqil o. Xo bi xo vano ez yew derse bidî ci. Ewnîyeno xizmetkarî ra û vano: "Ti meraq meke, ez zana axayê to qey ti şawitî. Yew roje mi ra yew loxe waştîbî. Ez texmîn kena seba na loxe ra to şawito." Xizmetkar beno şa, vano: "Ey hol o, ti loxe bide mi, ez bigîrî şirî." Axa

loxe nano kiftûnê xizmetkarî û şaweno. Vano: "Axayê xo rê zaf selamî vaje." Xizmetkar vano: "Temom." û kuweno rayîr. Rayîr hem zaf derg o hem werwe hem zî binê loxe de heya reseno dewa xo, perîşûn beno. Axa halê xizmetkarî vînenno û vano: "Lêla ti qey paweyê mi nêvindertî to da piro şî, to qet nêva no axa çira mi şaweno?" Xizmetkar vano: "Tuway nêbeno, Qadir Axa zano ez çira şîya. To rojêk ci ra loxe waştê, ey zî da mi, mi arde. Va, axayê xo rê zaf selamî vaje." Axa huyeno, mesele fehmo keno û vano: "Raşt a ke Qadir Axayî hol zanayo!"

Mi hetanî nika no rojname de di sanikî û yew lorîge weşanaye.

Raya nuştene de zaf ardimê ci, eleqeyê yew merdimî mi ser a bi. Nameyê nê merdimî şima pêro sinasnenê: Roşan Lezgîn. Ez şenane vajî raya mi ey akerde, ez ey rê nê nuştêde xo de zaf sipas kenane.

Ez qayîl ane no hefte yew çî şima rê qal bikrî. Ez Mêrdîn de Unîversîteya Artuklu de mamosteyîna kurdî wane-nane. Ma dursa edebîyatê klasîkî de bîme. Mi hete Enes, peynîya mi de Umer bi Arasî ya niştîbî ro.

Mi va, bêrê ma xo mîyan de tirkî qisey nêkîme, eke kam qisey bikro se, binate de wa ê bîna rê çay vajo. Embazan hemin va, beno. Ma xo mîyan de tirkî qisey nêkerde, kirmancî qisey kerde. Enesî mi ra va Hacer, ti gamêna kena xo vîr ra tirkî qisey kena. Mi jî va ma do bivînim. Hina are ra di deqayî nêrav-yertîbî Enesî başle kerd tirkî va no mamoste yo se vano? Ez huyane û mi va embazên, binate de kam do çay vajo bellî bi. Binate de ma çaya xo şimite, tamê na çay daha zaf bî.

Dersî qedayî, embazan va bêrê ma şirê cayên de çay bişimîme. Mekteb abîyayo nêabîyayo hewna ez Mêrdîno kehen nêşîbyane. Mi va, eke ma do Mêrdîno kehen de çay bişimî se, beno, ez yeno. Embazan hemine va, beno.

Varan hêdî-hêdî varayê, hawa zaf weş bi. Ma şîm Kafe Leylan de ronîştîme. Kafe Leylan, zaf cayo weş o, çaya ci daha da zaf weş bî, çaya ci ya didine tay serdine bî labelê saete bahdê hewtî ya

ŞERTÊ QISEYNÊKERDIŞÊ TIRKÎ

Hacer PETEKKAYA

kerdê. Va, *örneğın* ma huyayîmê. Mi va "örneğın" çî mahalna kirmancî ya? Umerî verî va, ma kirmancîya ci esta? Fina bi xo va "nimûne". Arasî va bellî bi, kam do şerab bigîro. Yew huyatî ez te-bişto. Se keno nêşeno qisey bikrî. Mi va, Umer ti dahanî hewt serrî tirkî nê, kirmancî qisey nêkirê! U ma zaf huyayme.

Boka şima jî demo ke nê nuştayî wananê huyenê. Se beno wa bibo, şerab şima ser o bimano jî ziwane ma ya biwane û qisey bikrê.

Embazê erciyayêyî şima rê jî zaf sipas kenane, şewênda başe bî.

yew dengbêjî deyrî vatî, hesê ey û deyrê ke vatî heme çî ra zaf weşêr bî. Şewe zaf baş bî. Ma saete vera hewt û nîm şime cayê nan biwerîme. Ray ro jewerî fina va bêrê ma xo mîyan de tirkî qisey nêkim. Naye de Arasî va kam tirkî qisey bikro, çekuya tirkî vajo se, o do yew şuşe şerab bigîro. Ma pêrine va, wa bo. Mayê kiştê ra lehmedûnanê xo wenîm, kiştê ra jî kirmancî qisey kenîm. Masa de hîrê fekî qisey benê: fekê Dêrsimî, fekê Çewlîgî û fekê Çêrmûge. Yew-yew çekuyada jewbînan fehm nêkerdê. Labele tirkî çekuye jî nêvatê û zaf baş bîyê.

Umerî va, mîyan de şerab esto se, ez hewt serrî tirkî qisey nêkeno, ez tirkî keno xo vîr ra. Mi va, Umer, qiseyê girdî meke! Bew Enesî şewra va, to dî, tirkî qisey kerd, topê ey teqa, ê to jî hinî nêbo? Ma va, pekî, çekuya ke ma dimlîya cê nêzanim se, o do se bo? Umerî va, eke kirmancîya ci çinî ya se, teba nêbeno Labelê eke kirmancîya ci esta se, o şerab gêno. Umerî qisey

ÇEND ÇIBENOKÎ

Arêkerdox:
Osman BUDUNOGLU
Mintîqa: Çewlîg

- 1) Çîkê mi esto pey ra weno, fek ra keno?
- 2) Çîkê mi esto ti dûnî kerra r' nêşikyeno, ti dûnî awki r' şikyeno?
- 3) Çingîgê erebî yo, arşingê xirgîrî yo?
- 4) Ez xwu bin ra vejena kena tu bin, tu bin ra vejena kena xwu bin?
- 5) Gila besta, kêna dest a?
- 6) Hilistûn-milistûnî astuerê mine zimistûnî?
- 7) Kakatê borî kîştâ kerrî?
- 8) Kalikê mi deşti ra derzê telî paşti ra?
- 9) Patîlê vaşî vera kaşî?
- 10) Pîrê mi deşt ra, destari paşt ra?
- 11) Qela beleke xebere dana feleke?
- 12) Teng tengê qîyamet a, sar-surê malumet a, hî berd zuwa ard?
- 13) Xalê mino kuz verê derî de tuliz?

Cewabî:

- 1) tîfing, 2) kaxite, 3) arêye,
- 4) doşek, 5) gezi, 6) tawuke,
- 7) goş, 8) dije, 9) zimbêlî
- 10) mêşna, 11) mektube,
- 12) tendure, 13) qîncele

Şarik Şiwan û Hz. Mûsa

Îsmet BOR

Rojêke Hz. Mûsa kuweno reyar, şino koyê Turî Sîna ke Homayî de qisey bikero. Cayêk kiştê yew royî de raştê yew bole mîyeşnan yeno. Xo hete bole mîyeşnan gêno, vano ez hew biewnî dê kes esto, ez bineyke biarisî, bineyke pawer-mawer biwerî.

Hz. Mûsa beno nêzdîye bole mîyeşnan, nişka ra kutikî xar benê ci, dormalê ê gênê û lawenê pede. Hz. Mûsa kutikan ra vano:

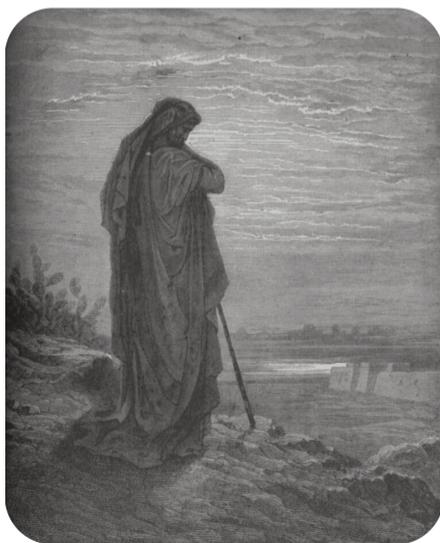
- Weh, lîya, şima faş bîyê? Şima mi nêsinasnenê? Ez nebîyê Homa ya!

Kutikî vanî:

- Ya nebîyê Homayî, ma to rind nas kenî! Lakim, eke ma melawê, wuharî ma, lep ma nêdano. Ma mecbûr î bilawê.

Hz. Mûsa vano:

- La wuharê şima kam o, ho

kamca de yo?

Kutikî vanê:

- Ya nebîyê Homayî, wuharî ma, Şarik Şiwan o. Ho bineyna cêr de, royî ser o nimaj keno.

Hz. Mûsa hetê cêrî ya şino, eke yew merdimî qoley xo eşta serê awka royî û ho nimaj keno. Hz. Mûsa heyret maneno, senî qole nêşina binê awke, awke ser o vindena. Hz. Mûsa beno nêzdî, goş nano ser.

Eke Şarik Şiwan nîyetê xo ano û nimajê xo keno, lakim nîyetê nimajî xelet ano. Nîyetê xo estirîyanê beranê xo yê çarî ser o ano. Hz. Mûsa vano:

- Ya Şarik Şiwan, ti hê nîyetê xo xelet anê!

Hz. Mûsa, nîyetê nimajî senî yeno vatiş, goreyê usulî ra musneno Şarik Şiwanî. Şarik Şiwan na rey qaydeyo ke Hz. Mûsayî vato, o tewir nîyetê xo ano, lakim qole awke ser o nêvindena, şina war. Şarik Şiwan se keno-nêkeno, bi nîyetê raştîkênî nêşkeno qole xo awke ser o biedilno. Hz. Mûsa heyret maneno. Hz. Mûsa şino koyê Turî Sîna, Homayî de xeberdâyîşê xo keno vano:

- Ya Rebî, mi ewro yew hîkmetê to ya zaf pîle dî. Mi qet aqil pira nêrasna, a çî hîkmete bî. Kiştê yew royî de, yew merdim, nameyê ê Şarik Şiwan o, mi dî. Şarik Şiwanî qole xo eştbî awa royî ser û nîyetê xo estirîyanê beranê xo yê çarî ser o ardêne û nimajê xo kerdêne. Qole ey nêşiyêne binê awke. Mi

ci ra va, ti nîyetê xo xelet anê, nîyet wina bîya. Ey sey mi nîyetê xo ard, lakim qole ey şî binê awka royî. Na çî hîkmete bî, mi aqil pira nêrasna?

Homa vano:

- Îbadet çîyêdo teybet o, çî qayde beno, senî beno, o ho beynatê min û qûlê mi de. Mi ra her çî eyan o. Ez zana kam senî îbadetê xo keno. Wa kes beynatê min û qûlê mi nêkûro. Eke ti şî, Şarik Şiwanî ra vace, wa hewna sey verî nîyetê xo bîyaro û nimajê xo bikero.

Hz. Mûsa pey de agêreno, yeno verê Şarik Şiwanî û vano:

- Ya Şarik Şiwan, ti hewna sey verî nîyetê xo bîya û nimajê xo bikere.

Şarik Şiwan hewna nîyetê xo estirîyanê beranê xo ser o ano, qole xo erzeno awke ser û nimajê xo keno.

Not: Nêmeyê na mesala pîrikê embazê mi Hecî Seîd Çetî mi rê va, nêmeyo bîn zî maya mi Almaste va. Hecî Seîd Çet dewa Çîrîsî ra yo.

TEW VEYVIKÊ

Nota: Mucahît Goker

Vate û Muzîk: Alî BARAN

Am Dm

Çe-nê hay-de de pa yî-zo Gon(i) ya gos - tê to bi - ri - zo

5 C G Am

Tew tew tew vey - vi - kê Tew tew tew vey - vi - kê

10 Am Dm

Çe-nê hay-de de pa yî-zo Gon(i) - ya gos - tê to bi - ri - zo

14 C G Am

Tew tew tew vey - vi - kê Tew tew tew vey - vi - kê

TEW VEYVIKÊ

Çenê haydê de payîz o
Gonîya gostê to birizo
Tew tew tew veyvikê
Tew tew tew vilikê
Usar o, sar sono ware

Ma ê xo keme têvirare
Tew tew tew veyvikê
Tew tew tew vilikê

Ma bîme çiftê zarancî
Wenda bîme lal û kerrî
Tew tew tew veyvikê

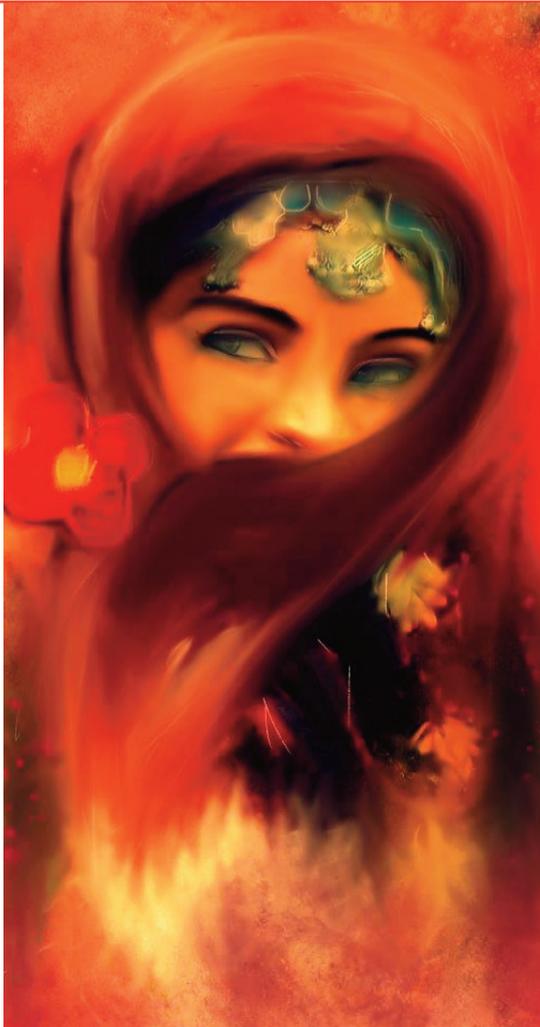
Tew tew tew vilikê
Sarî cilê xo ko ra ardî
Ê min û to kî pa caverdî
Tew tew tew veyvikê
Tew tew tew vilikê

Vate û Muzîk: Alî BARAN

TENAYÎYA MI

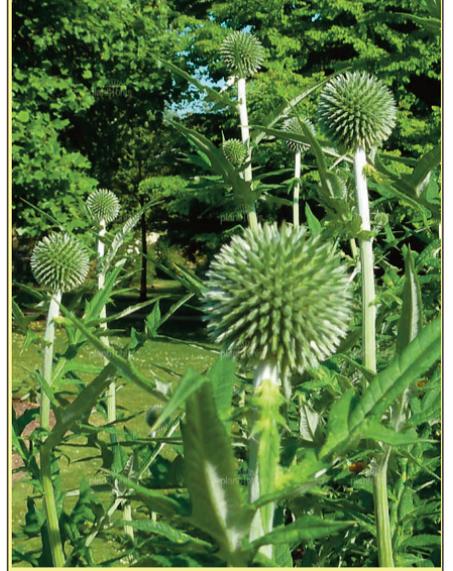
Zerêyê mi de jivayîş o, qet xo de nîya erdlerz o
Tenge der o ez, xezevî dormê mi girewto
Vayode hêrsin vaydîyeno zerrîya mi de
Vîrameyîşê to yenê mi vîr, gonî rişîna mi ra
Adir gineno mi ro ez vêşena giran-giran
Sey koyî mijî de vîndîbîyaye yê çimê mi
Ne kes vîneno ne kî kes adirê mi keno kemî
Şand û şewdirê mi de xeyalê to perenê ra
Benê kuç û kemerî varenê sereyê mi ser
Cîgera mi têt-têt ancîna, jan dana
Rindekîya to her ke şona mi ra bena dûrî
Ez sey pepûgî manena dar û birrê koyan de
Ne tîja şewdirî, ne şîrrîniya vengê awe
Ne xuşayîşê vayê honikî ne kî rindekîya vewre
Weşîye bê to sey nanê ancûlî ya mi rê
Ti ke mi ra şîya ez tipûtal a
Sey qersuna sîyaye mendone miyanê lêlî de
Fetilîna, nat û dota perron ra bê to nêbeno
Dîna mi rê cehenem ray û olaxî nêmanenê
Kata şêrî, se bikerî, kotî de rayîrê xo bivînî
Mi to rê se kerd, to mi rê derdî caverdayî
Xo pey de nîyanêda, ancîya şîya bêveng
Asmêno kewe to rijna ra mi ser
To tenayîye kerde mezela mi

Adir DÊRSIMIJ

NAMEYÊ NEBATAN

Amadekar: Ehmedê Dirihî

çanteleyo gopikin (Pasûr)
gotel (Çewlîg)
gother (Xulaman)
gotikê heran (Hênî)
gotirge (Qerebegan)
guetikê herûn (Pali)
guetik herûn (Çewlîg)
helgom (Çewlîg)
heregop (Dêrsim)
hergom (Çewlîg)
hergot (Çewlîg)
herguet (Çewlîg)
herîgop (Pulur)
herîgot (Pulur)
herteli (Gêzîn)
kak (Gimgim)
qoqteli (Çêrmûg)
sarişte (Sîwan)
şekiroke (Gimgim)
teliyo gop (Pilemurîye)
teliyo qop (Pilemurîye)
teliyo gother (Pîran)
tîtik (Dêrsim)
zorî (Sêwregi)
zûra (Motkan)

Kurmancî: baxoxe, kelexs-tirî, kirundele, serteşik, şekerok, şekiroka devan, şekirinok, şekironek, şekrok, teşîlok, teztexok, topiz
Soranî: serteş, şekirok
Goranî: helgot, kerteşî, şekeroke, şekroke

Latînî: *Echinops*
Tirkî: topuz dikenî

Nameyê yew têwirê nê teliyî, latînî *Echinops kurdicus* o. Coka ma eşkenî nameyê nê têwirî bi kurdî gotherê kurdan, hergotê kurdan, kerteşîyê kurdan, şekirokê kurdan ... bipani.